

KALLIHIRUA POLARESKIMOEN I CANTERBURY

Af Aage Bugge

Det var i Canterbury, jeg en skønne dag komplet uventet kom på sporet af Kallihirua. Til indledning derfor lidt om de omgivelser og omstændigheder, hvorunder det blev mig klart, at der her i Sydengland i 1850-erne i ca. fire år havde opholdt sig en polareskimo, der var endt med at udrejse til Newfoundland, hvor han ret kort efter døde.

Sommeren 1958 opholdt jeg mig et par uger i Canterbury, hvor jeg ved ministeriets velvillige støtte deltog i et større kursus, der denne sommer var foranstaltet af den anglikanske kirke med nutidens raceproblemer på missionsmarkerne som hovedemne. Dette kursus fandt sted på St. Augustine's College – i daglig tale benævnt St. Augustine's – en særdeles solid og agtværdig institution, der ligger ikke langt fra domkirken og følger sig smukt ind i det øvrige bybillede. Her i St. Augustine's havde anglikanerne siden 1840-erne og i en længere årrække med visse ændringer haft deres hovedcentral for den afsluttende uddannelse, de gav deres missionærer, som derpå drog ud til verdens fjerneste egne. En senere modernisering har medført, at man nu har til hovedformål her at modtage et stort kontingent af de såkaldte „overseastudents“, der i vore dage søger hyppigt til England for at drive fortsatte studier. St. Augustine's giver da husly og gode studiemuligheder for mange, tit allerede ordinerede, indfødte gejstlige af alle racer fra de unge anglikanske „missionskirker“ i udlandet.

Som venteligt og som et værdifuldt og frugtbart islæt under de talrige beretninger og diskussioner, dette kursus bød på, havde deltagernes store masse da også et vist præg, der bragte et pust fra de fjerneste egne. Ved min ankomst stod tilfældigvis en af negerpræsterne i kollegiegården og tog imod. Han præsenterede sig straks som værende fra „The Upper Nile“, tog mig venligt under armen og præsenterede mig videre for både engelske og udenlandske deltagere.

Der bliver her ikke plads til udførligere omtale af de indholdsrige kursusdage, der betød en stor horisontudvidelse, men jeg kunne i øvrigt have undt mange andre, der har med grønlandsarbejdet at gøre, at have været med i disse dage.

Imidlertid fik jeg altså på helt uventet måde noget rent specielt at gøre på Grønlands vegne. Kollegiets portner bragte nemlig en dag rent tilfældigt Kallihirua på bane. Han opfordrede mig til at bese kollegiets lille „Memorial Chapel“, hvor denne mands navn og data stod opført. I mindekapellets svage belysning havde jeg svært ved at tro mine egne øjne, da jeg stod overfor en mindeplade – sort med forgyldt indskrift – over polareskimoen Kallihirua. Den var smukt placeret mellem en lang række andre indskrifter over anglikanske missionærer, der øjensynlig alle havde været kollegiets fostersønner, og siden, efter endt uddannelse, var draget langt af led. Et stort antal af dem havde fundet døden meget langt fra deres hjemstavn.

Nærmere nedenfor om selve ordlyden af mindeskriften over Kallihirua. Ved det første rundspørge blandt kollegiets ledere og øvrige personale fik jeg straks at vide, at Kallihirua havde været en slags lods, „kendt mand“, fra Cap York om bord på et engelsk ekspeditionsskib, der 1850–51 eftersøgte den forsvundne John Franklin¹ og hans ledsagere. Måske dels efter eget ønske – men vistnok også på grund af isvan-skeligheder, der forhindrede hans landsætning i Cap York – var Kallihirua forblevet på skibet, der hjemrejste til England, hvor han kort efter ankomsten var blevet anbragt i St. Augustine's. Det skete 1851. Et par år efter blev Kallihirua døbt i Canterbury, hvor han opholdt sig til 1855. Efter sit voksende indtrængende ønske om at gense sine stammefrønder og missionere blandt dem, blev han som den eneste i øjeblikket tænkelige udvej i efteråret 1855 sendt til St. John's, Newfoundland, for at gennemgå en kortere supplerende uddannelse. Det skete med særligt henblik på de gode muligheder, han måtte have for derfra at fortsætte til de ret nærboende labradoreskimoer. Dette sidste opnåede han dog ikke, idet han døde i St. John's, Newfoundland, hvor han ligger begravet.

Ved nærmere gennemgang af de i St. Augustine's beroende oplysninger om Kallihirua viser det sig, at man stort set kan støtte sig til følgende kortfattet opregnede materiale, som jeg bagefter skal give en nærmere omtale:

- 1) *Mindepladen* i Memorial Chapel i St. Augustine's.
- 2) *Kirkebogen* i St. Martin's Church i udkanten af Canterbury.
- 3) En i St. Augustine's opbevaret „*mindeæske*“, hvori beror nogle få af Kallihiruas ejendele, deriblandt hans *personlige bibel* og *Book of Common Prayer* med et par optegnelser samt hans *autograf* og *portræt* m. m.
- 4) En i samme mindeæske særskilt deponeret *maskinskrevet* beretning af en ukendt forfatter. Denne beretning vil i det følgende blive kaldt „Beretning I“.
- 5) Den *trykte* beretning, som herefter vil blive kaldt „Beretning II“. Denne fremgår af en bog i kollegiets bibliotek, der beskriver kollegiets samlede historie indtil 1907.

- 6) Mundtlig omtale af et desværre for nylig *bortkommet materiale* af Kallihiruas personlige breve og tegninger.
- 7) Tilbage står et *endnu ikke undersøgt*, formentlig mindre materiale i det britiske *admiralitets arkiver*, nemlig eventuelt en nærmere beskrivelse af de omstændigheder, hvorunder Kallihirua blev fundet, samt vedrørende en lille *eski-moisk ordliste*, der andetsteds oplyses udarbejdet ved Kallihirua og udgivet, sandsynligvis *på tryk* af admiralitetet.

Angående disse hovedpunkter i materialet kan herefter, og med henvisning til ovenstående nummerering tilføjes:

1) Hvad angik *mindepladen* over Kallihirua var denne særdeles tydeligt placeret midt på mindekapellets langvæg mellem de mange andre indskrifter. Man havde øjensynligt her villet give den eneste eskimoiske repræsentant, der havde frekventeret kollegiet, et fuldt ud værdigt minde. Her mindedes jo kollegiet sine bortrejste sønner og deres senere skæbne. Eksempelvis mindedes man også her en missionær, der var blevet dræbt under bokseropstanden i Kina (1899–1900).

Allerøverst på mindepladerne angav man i hvert tilfælde det sted, hvor den pågældende missionær havde fundet sin hovedvirksomhed, eller hvor han i visse tilfælde var „faldet på marken“. Ved siden af mindepladen over Kallihirua mødte øjet således overskriften Adelaide (Australien), på den anden side Sidney (Australien). Muligt har man ved denne anbringelse villet understrege de store geografiske afstande mellem de udsendte missionærer.

Mindeskriften over Kallihirua har følgende nøjagtige ordlyd og udseende:

NEWFOUNDLAND
ERASMUS . AUGUSTINE . KALLIHIRUA
Arrived from 76 N:L . November 1851
Baptized on Advent Sunday . 1853
Deceased . June . 14 . 1856

2) Vedrørende *kirkebogen i St. Martin's Church*, hvor Kallihiruas dåb ses bevidnet, er der grund til særlig omtale af den lille, men historisk overordentlig betydningsfulde kirke, hvor Kallihirua døbt, nemlig samme sted hvor Englands første kristnede konge, Ethelbert, blev døbt 597. Man er nødsaget til at beskæftige sig lidt med dette for at forstå noget af englændernes fortsatte glæde over, at nu også denne dåb fandt sted på et historisk så minderigt sted, ganske fraset, at Kallihirua ikke har forstået noget af alt dette eller kan have skænket det synderlig tanke.

St. Martin's Church, beliggende i udkanten af Canterbury, er en meget beskedent og prunkløs kirke, som ikke desto mindre nyder særdeles stor anseelse i betragtning

af sin ælde og de historiske overleveringer, der knytter sig til netop denne kirke. Den kaldes Englands ældste kirke blandt dem, der fortsat er i brug. Den angives endda at være opført *før* 597, altså før det egentlige skelsættende år for den kristne missions officielle indførelse ved Augustin, der ankom dette år og med udtrykkelig pavelig bemyndigelse. Forinden havde England dog været under påvirkning af den endnu ældre irske, „keltiske“ kirke. Den allerførste St. Martin's Church vides at være af gammel keltisk oprindelse.² Ligeledes omtales det, at den samtidig kan have været en slags „garnisonskirke“ for de mere midlertidigt tilrejsende, forud kristnede, romerske soldater.

De egentlige rester af denne ældgamle, helt oprindelige kirkebygning påvises endnu i visse dele af vestvæggen, medens resten gradvis er blevet omdannet. Noget tilsvarende gælder døbefonten, der er massivt udhugget i sten og virker enkel og primitiv. Døbefontens nederste, meget lave del angives at stamme fra kirkens allerældste tid, formentlig fra den tid, hvor voksendåb ved neddykning endnu var det almindeligste. Man kan se, hvordan den siden er bygget højere, sandsynligvis i forbindelse med spædbarnedåbens gradvise indførelse.

„Beretning I“ omtaler, at Englands allerførste kristnede konge, Ethelbert, var døbt netop her og ved selve Augustin. På dette, med historiske minder bogstaveligt mættede, sted, blev altså nu også polareskimoen Kallihirua døbt, langt fra sit eget land, fra sine egne slægtninge og landsmænd, men omgivet af sine hosstående faddere, blandt hvilke den flere steder opgivne liste nævner hans særlig gode ven og formynders, kaptajn Ommanney, der med beundringsværdig omhu og trofasthed havde fulgt ham fra hans hjemstavn i Cap York til dette sted. Dåben overværedes desuden af en talrig menighed, hvoriblandt Kallihiruas mange venner. Se videre herom i „Beretning II“. I det hele ved man, at denne højst ekstraordinære dåbshandling vakte opsigt i vide kredse.

Tænker man dette igennem på Grønlands vegne, går tankerne naturligt også til Thuledistriktet, sådan som det lå hen på Kallihiruas tid og endnu et halvt århundrede efter. Det blev ganske vist besejlet af hvalfangere og ekspeditionsskibe og var i øvrigt mod slutningen af det 19. århundrede i voksende grad under amerikansk indflydelse, men endnu uden nogen regulær forbindelse med Vestgrønland og Danmark. Det var jo endnu Melvillebugten, der skilte, og først fra 1902–4 med den litterære grønlandsekspedition banedes der vej for det fremtidige samkvem mellem det øvrige Grønland og polareskimoerne. Thulestationen blev herefter anlagt 1910, og kort forinden, i 1909, havde „Den grønlandske Kirkesag“ begyndt missionen blandt polareskimoerne.

Den første dåb af polareskimoerne i deres eget land fandt sted den 4. februar 1913. Dåben blev forrettet af en af deres vestgrønlandske landsmænd, nemlig den

Erasmus Augustine Kallihirua.

indfødte pastor Gustav Olsen. Han beretter, at der på denne dag var 6 voksne, der døbttes, deriblandt den hyppigt omtalte Uvdloriaq.³ Disse vil man jo i Grønlands kirkehistorie fortsat mindes som de „førstedøbte“ blandt polareskimoerne. I anden forstand må man dog regne Kallihirua for den førstedøbte polareskimo. —

Efter at have overværet en gudstjeneste i St. Martin's kom jeg omsider i samtale med stedets præst og fik ham til at slå efter i de ældre kirkebøger, hvor vi fandt frem til stedet for Kallihiruas dåb, der her stod klart og fuldgældigt bevidnet. Oplysningerne her svarer i alt væsentligt til det andetsteds bevidnede. Kun er der en lille afvigelse vedrørende de foreliggende forældrenavne. Kallihirua har her angivet sin moder som Inunguaq. Dette afviger fra en optegnelse i hans personlige Common Prayer

Book, hvor moderen angives med et i slutningen utydeligt stavet Sa-too. Muligt er han efter dåben kommet i tanker om et andet måske hyppigere anvendt navn for sin moder. Desuden synes kirkebogen ikke at have villet godkende Kallihiruas egen aldersangivelse, der ret sikkert må være truffet på skøn. I optegnelsen i Common Prayer Book står denne aldersangivelse derimod indført, men med et forsigtigt cirka eller rettere et lille c... og derpå 32 år. Den skønsmessige angivelse i en af beretningerne, at han var „en ung fyr på ca. 16 år“, da han blev taget om bord på skibet, er vel næppe rigtig.

Hvad angår de eskimoiske navne, der ses angivet for Kallihiruas forældre, er et par af dem helt ligetil: K'issunguak (i Common Prayer Book stavet Kirshung-oak) = „det lille træstykke“, Inunguak = „det lille (kære) menneske“. Derimod er det et spørgsmål, hvordan man ville kommentere det andet navn, som Kallihirua i Common Prayer Book har givet for sin moder: Sa-too. — Der synes ikke angivet nogen klar afslutning på navnet, og muligt er Kallihirua pludselig blevet usikker om stavemåden. Man kunne være tilbøjelig til at gå ud fra sātōk = „flad“, men i dette ord ligger tryk og tone udpræget på første stavelse, medens trykket i Sa-too ligger på det forlængede o i anden stavelse.

Mest interessant er spørgsmålet om Kallihiruas eget navn, som han synes klart nok at have angivet og fastholdt både fra sit allerførste møde med englænderne og fortsat ved tilmeldelse til kirkebogen. Det kan se ud som om navnet fra første færd er blevet unødvendigt maltrakteret og dårligt nedskrevet gennem fejlhøring og deraf følgende forkert vejledning fra udenforståendes side. I henhold til den i det følgende citerede „Beretning I“ fik Kallihirua jo allerede undervisning om bord ved en af søofficererne, der forsøgte at give ham begyndelsesgrundene i læsning og skrivning. Intet er herunder mere rimeligt end, at man snarest har søgt at hjælpe ham til at nedskrive sit navn, hvilket kunne synes både vigtigt og praktisk. Resultatet er imidlertid blevet et navn, som jfr. svar på en forespørgsel til Thule hverken i nutid eller fortid synes kendt af den derværende befolkning, ligesom en forespørgsel til forskellige thuleeksperter også kun har givet negative resultater. Man gætter ganske vist på, at navnet simpelthen kunne dække over det såre velkendte dansk-vestgrønlandske navn Kâler-suak („store Karl“), der i nutiden bruges i Thule og her udtales som Kâlerhuak. Det må dog anses for en meget tvivlsom forklaring, da det skulle være højst mærkeligt, om dette vestgrønlandske navn skulle have fundet vej til Thule mere end et halvt århundrede før disse egne havde blot nogenlunde almindelig forbindelse med Vestgrønland. (Nb. Danskeren *Carl Petersen* – se om denne i note 1 – kan ikke have været i Thule før efter Kallihiruas afrejse 1851).

Hvad angår selve den eventuelle betydning af navnet, har man forsøgsvis gættet på, at det kunne være udledet af kaligpok = „bugserer“. Endelig har professor Holtved for sit vedkommende udkastet den formodning, at navnet trods fejlhøring og dårlig bogstavering kunne være en gengivelse af K'alaserssuak, („den store navle“), der er polareskimoernes betegnelse for Nordpolen.

3) I omtalen af „*mindeæskens indhold*“ behøver man kun kort at nævne en lille notits, maskinskrevet på en halv snes linier, der blot synes at være til indledende orientering og nærmest må være et resumé af andre beretninger, hvorfor den ikke behøver nærmere at gengives.

Kallihiruas engelske *bibel* og hans *Common Prayer Book* er begge dåbsgaver fra S. P. C. K. kontoret.⁴ Denne vigtige institution var det første sted i London, hvor Ommanney præsenterede ham. Herfra har man siden fulgt ham med interesse og forståelse. Interessant er hans personlige eksemplar af den for alle anglikanere nødvendige *Common Prayer Book*. Den er særdeles smukt indbundet og forsynet med spænde. På indersiden af bindet står trykt:

Erasmus Augustine Kallihirua
Presented By The Society For
Promoting Christian Knowledge

Videre indeholder forsiden af inderbladet nogle håndskrevne påtegninger. Allerøverst og helt særskilt står skrevet:

Born in Greenland Lat. 76° N. c 1832

[Derpå følger længere nede:]

Erasmus Augustine Kallihirua

son of

Kirshung-oak and Sa-too . . . [resten ulæseligt]

was baptized in

The Parish Church of St. Martin

Canterbury

on Advent Sunday, Nov. 27, 1853

by the

Rev. Henry Bailey B. D. and

Warden of St. Augustine's College

Sponsors:

Rev. A. P. Moor, M. A., Subwarden

Erasmus Ommanney, Captain R. N.

Mrs. Bailey

Mrs. G, daughter of Sir John Franklin

[Helt særskilt allernederst er tilføjet:]

Died at St. John's Newfoundland, June

[Resten er atter ulæseligt, men skal være: 14. 1856]

Listen over fadderne gengives flere steder. Det sidste i rækken utydeligt skrevne Mrs. G for navnet på Franklins datter oplyses andetsteds at skulle være Mrs. Gell. Det angives et sted, at Kallihirua personlig havde valgt sine faddere, men det er dog sikkert sket under behørig vejledning, også når man pr. honnør har medtaget Mrs. Gell til minde om hendes fader, der havde givet den sørgelige anledning til den eftersøgelsesekspedition, der greb så dybt ind i Kallihiruas skæbne. Af de andre faddere er altså „sub-warden“ Rev. Moor kollegiets viceforstander og Mrs. Bailey er kollegieforstanderens frue. Særlig vigtig er selvfølgelig den stadig omtalte kaptajn Ommanney, efter hvem Kallihirua i dåben fik tillagt fornavnet Erasmus. Videre fik han navnet Augustine til minde om det kollegium, der havde taget ham under sine vinger, alt såre vel betænkt, også således at Kallihirua samtidig kom til at bære navn efter den banebrydende missionær, der grundlagde den egentlige og varige angelsaksiske kirke. Kallihirua var således nu, så grundigt som det efter om-

stændighederne lod sig gøre, blevet regulært medlem af den engelske hovedkirke, således at han dermed endte sine dage som fuldtud anerkendt „anglikaner“.

Kallihiruas *autograf*, der gengives her, er, så vidt jeg husker, også taget fra „mindeæsken“. Trods hans andetsteds omtalte læse- og stave- og skrivevanskeligheder, har han utvivlsomt som så mange andre grønlændere haft lettere ved skønskrift end ved stavning, og han har i alt fald efterladt sig et smukt og klart navnetræk.

Det gjorde et ganske særligt indtryk på mig, da man ud af „mindeæsken“ fremdrog Kallihiruas *portræt*. Det var øjensynlig et daguerreotypi, et smukt og klart billede, hvor vi ser ham i tidens europæiske klædedragt. Noget generende virker den slikkede frisure. De har øjensynlig gjort sig umage for at få den nyankomne „vildmand“ finkæmmet, eller snarere er det måske en frisør i Canterbury eller i selve London, der har fået Kallihirua pyntet op til fotograferingen.

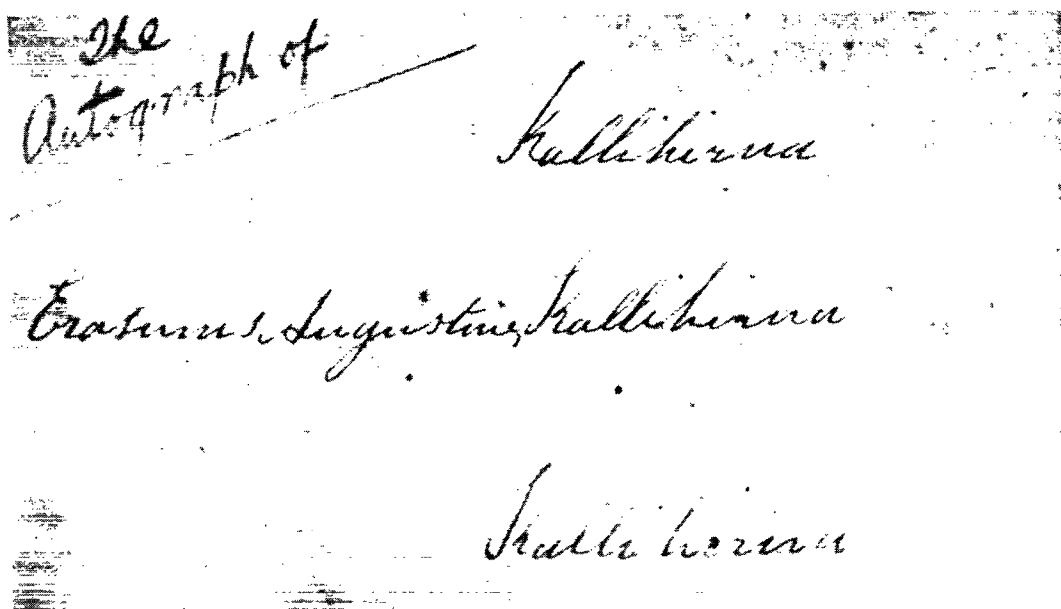
Nogle herhjemme har ved synet af billedet erklæret sig skuffet, fordi Kallihiruas træk ikke virker umiddelbart eskimoiske. Man kunne dog tænke sig, at han har tilhørt, hvad man undertiden kalder den „indianske“ type, som man også kan træffe mellem eskimoerne, netop også blandt de primitive. Mellem Harald Moltkes portrætmalerier fra Cap York fra kort efter århundredskiftet mindes jeg i hvert fald ét, der udviser denne type.

En helt anden ting slog mig ved synet af billedet, at Kallihirua virkede noget ældre end ventet. Han kan dog på dette tidspunkt næppe have været ældre end højst ca. 30 år. Hans blide og alvorlige øjne har et noget trist udtryk. Og så lyder det dog udtrykkeligt i en af beretningerne, at „hans glade sind forlod ham aldrig“. Det kan dog sikkert forklares ved, at han ind imellem har haft sine svære depressioner på grund af hjemve. Særligt stemmer dette med, at han også blev gradvis svækket af det engelske vinterklima, som han angives at have tålt meget dårligt. Se videre herom og om hans uvilje mod den engelske vinter i det pudsige lille citat fra et af hans breve, der er anført i „Beretning I“. I det hele angives han jo at have været *hyppigt* syg, og han har sandsynligvis været halvsyg, da han forlod England.

4—5) De ovenfor sammenstykkede oplysninger om Kallihirua giver imidlertid ikke så sammenhængende og fyldigt et indtryk af hans person og livsskæbne som de to små „Beretninger“, der ofte er omtalt i det forudgående. De bør derfor gengives, men i fri oversættelse og med nogle forkortelser. Dog kan det ikke undgås at gengive begge beretninger, da de trods en række gentagelser supplerer hinanden for adskillige enkeltheders vedkommende.

Den maskinskrevne, såkaldte „Beretning I“ er ret sandsynlig en afskrift af en beretning af en noget ældre dato.⁵ Den kan gengives som følger:

„I 1845 udsendte den britiske regering en ekspedition under kommando af Sir John Franklin for at prøve at finde Nordvestpassagen. Da intet senere forlød om

Kallihiruas autograf.

denne ekspedition, udsendtes i 1850 en anden ekspedition for at eftersøge Franklin under kommando af kaptajn Austin i Hendes Majestæts skib „Resolute“ sammen med „Assistance“ under kommando af kaptajn Erasmus Ommanney.

Da „Assistance“ nåede Cap York, mødte de en eskimoisk stamme, hvorefter én tilbød at føre dem til det sted, hvor „North Star“ havde overvintret, og hans navn var Kallihirua. Efter at være kommet om bord på „Assistance“ underkastede han sig en god afvaskning og blev iført europæisk tøj. En særskilt bemyndiget blandt skibets befalingsmænd („the Sergeant of Marines“) fik til opgave at tage sig af ham og gav ham nogen elementær undervisning i læsning og skrivning. Han faldt godt til om bord og blev vel lidt af alle ekspeditionens medlemmer. Skønt han fik tilbud om eventuelt at vende tilbage til den hjemlige kyst, udtrykte han ønsket om at drage til England. Straks efter ankomsten til England tog kaptajn Ommanney ham med til kontoret for S. P. C. K., der tog sig af ham. Hans væsen var blidt og venligt, ja oven i købet høfligt, og det tilmed på ganske naturlig og tvangfri måde. Det var da også tydeligt nok, at man allerede om bord på „Assistance“ havde gjort sig stor umage med ham. Der havde han da også ihærdigt søgt at tilpasse sig de skikke og sædvaner, som nu én gang hørte sig til i den kreds, som han på så sølsom og brat måde var kommet ind i.

I november 1851 blev Kallihirua af admiralitetet („The Lords of The Admiralty“) anbragt i missionskollegiet St. Augustine's, Canterbury. Dette var i 1848

blevet oprettet med henblik på studerende, der tilsigtede at virke i præstekald i kolonierne og i imperiets øvrige tilliggender, samt som hedningemissionærer. Under sin studietid på kollegiet opførte han sig stadig komplet upåklageligt i enhver henseende. Han var oprigtig from i sit bønsliv og lyttede opmærksomt til, når man underviste ham i religion. En dag var der en af de studerende, der tog ham hen for at bese den store domkirke i Canterbury. Han havde tilegnet sig en grundig respekt for kirken som gudstjenestested. Da han nu trådte ind i domkirkens hovedskib, gav dette sig udslag i en forespørgsel fra Kallihirua, „om det da kunne være tilladt at hoste på dette sted?“

Han led meget under det ustadige engelske klima. Han skrev helt på egen hånd på engelsk til en af sine venner [ordret citeret]:

„I am very glad to tell you, How do you do Sir? I been in England long time, none very well. Very bad weather. I know very well, very bad cough. I very sorry, very bad weather dreadful. Country very different Another day cold. Another day wet, I miserable. Another summer come. Very glad. Great many trees. Many wood. Summer beautiful country Canterbury.“

Han led under hyppige sygdomsanfald, og kollegiets læge måtte jævnligt tilse ham. En dag spurgte lægen ham, om der var noget som helst, han kunne ønske sig, noget han kunne have godt af, hvortil han svarede: „Et lille stykke hvalroskød.“

Hans dåb fandt sted Adventssøndag, 27. november i St. Martin's, Canterbury, landets ældste kirke. Det skete ved den ældgamle døbefont, hvor kong Ethelbert som den første af angelsakserne var blevet døbt for over 1250 år siden af St. Augustine. Kirken var fyldt af en andægtig menighed. Mange tilstedeværende hørte til de fattige samfundslag, blandt hvilke „Kalli“ var kendt som en god kammerat af skolebørnene⁶ [Herefter følger de andetsteds omtalte faddernavne].

Han blev døbt af kollegiets forstander og fik navnene Erasmus efter kaptajn Ommanney og Augustine til erindring om kollegiet. Det vand, der anvendtes ved dåben, var blevet hjembragt fra Jordanfloden af kaptajn Ommanney.

Han fortsatte sine studier på kollegiet og lagde sig med stor interesse efter snedkerhåndværket med henblik på en gang at kunne undervise sine stammefrænder [også på dette område]. Han gik ligeledes i skrædderlære, hvorunder man fandt ham særdeles dygtig til at bruge nålen.

Efteråret 1855 blev han overført til St. John's, Newfoundland, med det formål at kunne blive til nytte blandt labradoreskimoerne. Men dette skulle ikke ske.

Vinteren 1855 led han meget hyppigt af hoste og viste andre tegn på svækkelse. Hans glade sind forlod ham dog aldrig. I breve, han sendte til venner i England, talte han altid taknemligt om den godhed, man havde vist ham, og skrev, at han var

meget lykkelig. Under den sidste sygdomsperiode led han meget, men udviste en smuk resignation i taknemlighed for alt, hvad man havde gjort for ham, idet han dog samtidig beklagede sig over at have været så meget til ulejlighed. Han talte med dybeste hengivenhed om sine kære venner, kaptajn Ommanney [. . . og de andre].

Biskoppen af Newfoundland, kollegiets forstander og nogle af hans studenter-venner stod hos ham, da han døde. Han blev lagt til hvile på den smukke kirkegård i St. John's, Newfoundland. Begravelsen fandt sted fra St. Thomas' kirke, og han blev båret til graven af sine kammerater med biskoppen som den første i ligfølget! "[Den engelske tekst har her: . . . and the Bishop as Chief Mourner].

„Beretning II“ er et uddrag af Rev. R. J. E. Boggis: *A History of St. Augustine's College, Canterbury 1907*, pp. 188–192. Denne udskrift af kollegiets trykte historie (altså kun indtil 1907) kan gengives som følger:

„Vi vil holde på, at der gennem hele kollegiets historie ikke har været nogen, der har vakt så megen interesse i de videste kredse som Erasmus Augustinus Kallihirua. Og sandt er det, at vi her står overfor et næsten komplet tomrum i vort kendskab til det første afsnit af dette menneskes levnedsløb, og skønt han var et af de mest stiltfærdige mennesker, så har der været noget i hans skæbne, der appellerer til en videre kreds. Ved sin venlige og redebonne lærvillighed, ved sit gode, barnlige sind, ved sin hengivenhed og imødekommende taknemlighed skabte han sig venner blandt alle, der kom i berøring med ham.

Det var i november 1851, at Kalli – som man almindeligvis kaldte ham – af admiralitetet blev anbragt i St. Augustine's efter at være bragt til England om bord på Hendes Majestæts skib „Assistance“, der førtes af kaptajn, senere admiral, Sir Erasmus Ommanney. Dette skib var nummer to af et par ekspeditionsskibe, der året i forvejen i fællesskab var blevet udsendt for at eftersøge Sir John Franklins to forsvundne skibe, *Erebus* og *Terror*. Da de var langt oppe i den nordlige del af Baffinbugten, nær Cap York på grønlandskysten, kom de ud for nogle eskimoer, der jo af alle eksisterende mennesker er dem, der bor nærmest Nordpolen. En af disse, en ung fyr på omkring 16 år, blev taget om bord for at fungere som tolk, og da is-forholdene gjorde det umuligt atter at landsætte ham på tilbagerejsen [længere nordfra], blev Kallihirua ført med til England for derefter aldrig at vende tilbage til sit hjemland.

Det gik meget langsomt med hans tilegnelse af det engelske sprog og med at lære at læse og skrive. På den anden side var det simpelthen vidunderligt, hvor let og tilsyneladende ganske tvangsfrit han vænnede sig til at gå europæisk klædt og at indstille sig på en almindelig, civiliseret optræden. Man bemærkede sig med forbløffelse den aldrig svigtende gentlemansmæssige og ganske naturlige høflighed, hvormed han forstod at optræde overfor de mest forskellige slags mennesker. Man bør

jo erindre, at han oprindelig kun var en stakkels „vildmand“ [savage], hvis tidligere føde havde bestået af rått narhvalkød og sælernes blod og indvolde, at han ikke havde kendt til sæbe og vand og fortrinsvis havde boet i snehytte.

I Canterbury, hvor han boede i omtrent fire år, gik han daglig i skole, først og fremmest for at lære stavning. Desuden anvendte han megen tid på simpelthen at uddanne sig i snedker- og skrædderhåndværket. Den vigtigste del af hans uddannelse bestod i at blive oplært i den kristne tro, eftersom han som sine øvrige stammefrænder stod helt uden Gud og var ganske religionsløs.⁷ Ikke desto mindre tog han ved [den kristne lære], og på Advent søndag, 27. november 1853, blev han som et fromt og oprigtigt troende menneske optaget i den kristne kirke i St. Martin's . . . [gentagelse af fadderlisten og herunder Mrs. Gell klart angivet som Franklins datter].

Hans studietid på kollegiet forløb i øvrigt uden væsentlige begivenheder. Han var almindeligt yndet af folk af alle klasser både indenfor og udenfor St. Augustine's. Hans eneste mere specielle ydelse var den hjælp, han gav admiralitetet ved udarbejdelsen af en grønlandsk-eskimoisk ordliste („Greenland Esquimaux Vocabulary“). som blev udgivet under admiralitetets auspicer. Ud over dette viste det sig, at han holdt af at tegne, og kollegiet er i besiddelse af adskillige prøver på, hvad han fik udrettet på dette område. [Disse tegninger er altså siden gået tabt].

Han forlod Canterbury i efteråret 1855, idet han drog til Newfoundland for at blive optaget på kollegiet i St. John's til supplerende uddannelse med henblik på et kommende missionsarbejde blandt labradoreskimoerne; men ak, den fugtige engelske vinterkulde havde givet ham en sygdomsspire, og en forkølelse, han pådrog sig ved badning i omegnen af St. John's, medførte en lungebetændelse, som han døde af 14. juni, 1856 . . .

St. Augustine's ejer et portræt af Kalli blandt de ting, de med størst glæde opbevarer. Portrættet var oprindelig Ommanneyslægtens eje, ligesåvel som den bibel og den Common Prayer Book, der blev ham skænket ved dåben af The Society for Promoting Christian Knowledge.

Kalli var langt fra at være den eneste interessante udlænding, der har modtaget uddannelse i St. Augustine's. Mange andre er fulgt efter . . .“

6) Vedrørende det *tabte materiale* drejer det sig om Kallihiruas *tegninger og breve*, der ikke blot berøres i beretningerne, men var kendt og stadig omtaltes af kollegiets nulevende personale lige fra bibliotekaren til portneren. Man sagde, at Kallihirua havde skrevet størstedelen af brevene til en engelsk dame. Af hans brev til en engelsk herre har vi ét enkelt, kort citat tilbage, nemlig hans lille sørg-muntre udtalelse om den engelske vinter, der er gengivet i „Beretning I“. – Man kunne eventuelt bede St. Augustine's venligst holde os underrettet i grønlandskredse, hvis disse

ting skulle blive genfundet. Tegningerne kunne måske indeholde motiver fra Cap York, ligesom han især i sine breve kunne have omtalt forholdene i sin hjemstavn.

7) Til slut gøres for en ordens skyld opmærksom på, at der må henligge lidt *ikke undersøgt materiale* i det britiske admiralitet. Både må der kunne findes noget mere om sørejsen og de nærmere omstændigheder, hvorunder man fandt Kallihirua, og desuden nævnes det jo i „Beretning I“, at admiralitetet har udgivet en eskimoisk ordliste ved Kallihiruas hjælp. Da denne „vocabulary“ ser ud til at have været en regulær tryksag, må den kunne findes enten i admiralitetet eller i det store bibliotek i British Museum. Det ville være af interesse at se, hvad Kallihirua har kunnet oplyse om sproget i Cap York for ca. 100 år siden. Sluttelig burde man vel også en gang prøve at få undersøgt, om Kallihiruas grav endnu kan påvises på kirkegården i St. John's. —

Ret meget mere får vi dog næppe at vide om Kallihirua. Ved Thule er det nu over et halvt århundrede siden, der kunne have været en svag mulighed for at efterlyse nogen erindring om en ung, og måske lovlig rejselysten polareskimo, der var så uklog at tage med et ekspeditionsskib videre nordover for aldrig at vende tilbage. Da han nu vides at være blevet den — om end i udlandet — førstedøbte af polareskimoerne, var det ikke nogen helt urimelig tanke i den smukke kirke ved det ny Thule at sætte en ganske kort, lille indskrift med hans data. Dette er den eneste måde, på hvilken man i snævreste forstand kan bringe Kallihirua hjem igen til hans stammefrænder, dem han blev bogstavelig syg af længsel efter at gense og om muligt gerne havde villet tjene.

Hvad angår denne menneskeskæbne kommer tankerne uvilkårligt — om end med urette — til at strejfe et helt andet, langt tidligere og meget trist kapitel af Grønlands ældre historie. I læge A. Berthelsens interessante bog: *Grønlænderne i Danmark* (1945) pp. 9–25 finder man et ret specielt indledningskapitel under titlen: „De røvede Grønlændere“. Her omtales de i det 17de århundrede i helt bogstavelig forstand fra Grønland bortførte grønlændere. Det var datidens hårdhændede skik, og sådanne bortførelser angives hos Berthelsen at have fundet sted i årene 1605, 1606, 1636 og 1654.

Kallihiruas skæbne er dog ikke en slags forsinket gentagelse af denne tidligere hjerteløse praksis, idet indledningen her tegner sig som et sammentræf af isvanskeligheder m. m., der praktisk talt har umuliggjort hans ilandsætning. Hertil kommer yderligere den oplysning, der forekommer i „Beretning I“, at Kallihirua jo også selv på ungdommelig letsindig måde har ladet nogle ord falde om at kunne have lyst at rejse med til England.

Videre skylder man at understrege, at Kallihirua faldt i gode hænder. I St. Augustine's har man undervist ham efter evne, selv om han næppe har haft særlige

anlæg for det boglige eller sproglige. Men man kom til at holde af ham, og man tog sig omhyggeligt af ham. Man døbte ham og forsøgte at „udsende“ ham, og man endte med at sætte ham en smuk mindetavle og give ham et særdeles godt eftermæle.

Udenfor kollegiet fik Kallihirua samtidig i kaptajn Ommanney en slags formynders, der har været en mand af format, men også mere end dette. Ommanney blev ham også en nærstående ven. Denne utvivlsom betydelige søofficer havde i de år, det her drejer sig om, vundet sig et navn, nemlig som den, der under den omtalte polarrejse havde været den første, der længere vest på kom på de første spor af den forulykkede Franklin og hans ledsagere. Det var jo dem, hele rejsen havde drejet sig om.⁸ Ommanney har sikkert haft nok mellem hænder efter den begivenhedsrige eftersøgelsesrejse. Man skimter desuden en godhjertet og fin personlighed, der fra det øjeblik Kallihirua satte benene på hans skibsdæk og videre frem har følt sig ansvarlig for den mærkelige menneskeskæbne, der på så uventet måde var blevet lagt i hans hænder. Det blev da også i Ommanneys familie, at man allerførst tog sig af at opbevare Kallihiruas sidste og kæreste ejendele, før disse blev overgivet til kollegiet og blev til „mindeæskan“.

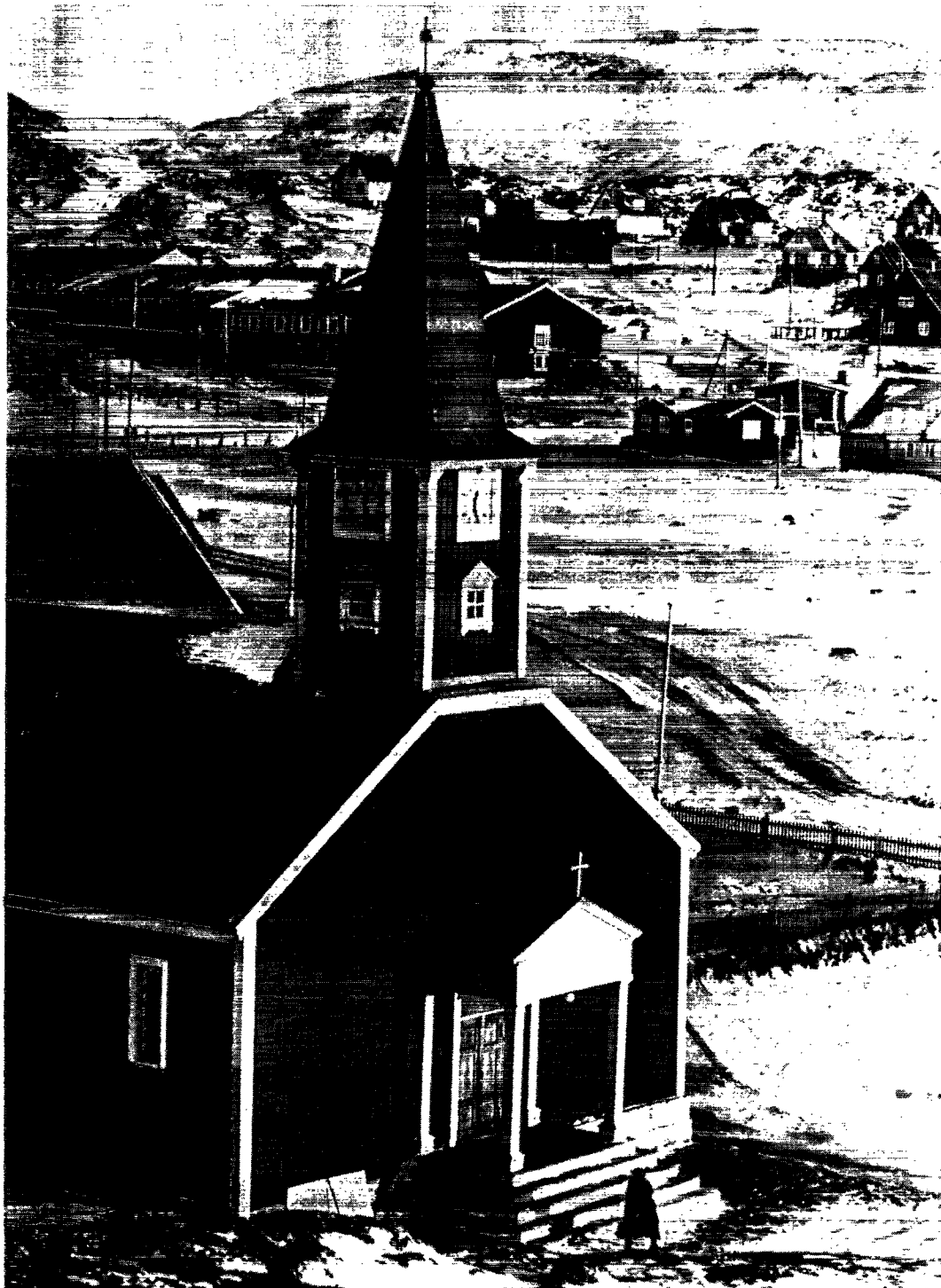
Når man læser om Kallihirua, synes man at kunne sige, at uanset dennes måske begrænsede evner, har det trods alt, nemlig rent personligt, ikke været nogen helt ringe repræsentant for grønlænderne, der så uventet og brat dukkede op i Canterbury og især under sit ophold dér kom på virkeligt nærhold af den tids englændere. Når det gentagne gange fremhæves, hvordan Kallihirua har haft en lykkelig evne til at „føre sig“, det være sig på skibet eller de første dage i London eller gennem fire år i et af Englands kirkelige kulturcentre, så behøver dette næppe at have været på grund af en rent overfladisk kopieringsevne. Det er med glæde, man læser om, hvordan hans omgivelser blandt høj og lav har måttet give enig og uskrømtet anerkendelse af, at dette stiltfærdige menneske, der dog var opvokset som vildmand og råtkødspiser, havde været i besiddelse af en naturligt iboende kultur og på visse punkter en mærkværdig sikker orienteringsevne overfor sine omgivelser. Det er nu én gang sådan, – hvad visse mennesker stadig forbavser sig over, – at netop naturbørn hyppigt har fået disse egenskaber rent umiddelbart givet.

Grønlænderne udviser ikke sjældent en lykkelig evne til at vinde sig venner, også udenfor deres eget folk. Dette gælder netop også polareskimoerne. Betænker man dette, kan man sende en tanke til den ensomme polareskimo, der tilbragte fire år i Canterbury.

NOTER

¹ Den engelske polarforsker Sir *John Franklin* (1786–1847) udsendtes i 1845 af den engelske regering med to skibe for at finde den længe eftersøgte Nordvestpassage, men som bekendt omkom alle deltagere. Ekspeditionens ulykkelige skæbne blev gradvis klarlagt gennem en større række eftersøgelses-

- ekspeditioner. Herom foreligger en omfattende litteratur. Danske læsere kan lettest henvises til orlogskaptajn Janus Sørensens fyldige artikler, henholdsvis „En Danskers (Carl Petersens) indsats i Franklintragediens Opklaring“, Det grønlandske Selskabs Aarsskrift, 1941, pp. 45–98, samt: „Nordvestpassagen og eftersøgningerne af Franklin-ekspeditionen“, Tidsskriftet „Grønland“, 1963, nr. 9, september, pp. 333–343. – På engelsk foreligger en mængde, men der skal for kortheds skyld her blot henvises til en overskuelig artikel i Encyclopædia Britannica under: Sir John Franklin.
- ² I Frederik Nielsens Kirkehistorie, bind I, 1902, pp. 507–508, omtales foruden kong Ethelberths dåb også hans den gang forlængst kristnede dronning, en frankisk prinsesse Bertha. Denne havde fået udtrykkelig særtilladelse til at gå til kristen gudstjeneste i *nb.*: „en Martinus-Kirke fra Kelternes Tid, der var bygget i nærheden af Canterbury.“ Disse gudstjenester holdtes altså *før* 597 og forrettedes ved en frankisk biskop, der var med i dronning Berthas følge.
- ³ Se herom i Meddelelser om Den grønlandske Kirkesag, nr. 25, 1913, samt et optryk af samme (forkortet) i nr. 92, 1959, Gustav Olsen: Den første Daab.
- ⁴ S.P.C.K. er det kendte kirkelige litteraturselskab: Society for Promoting Christian Knowledge, 1698. Det tilsigtede at sprede kristelig oplysning i hjemlandet og kolonierne. Heraf fulgte i 1701 stiftelsen af S.P.G. = Society for Propagation of the Gospel, der virkede i kolonierne og gradvis udviklede sig til et stort missionsselskab.
- ⁵ Overskriften til „Beretning I“ lyder: „The first Esquimaux Churchman“, øjensynlig fordi Kallihirua var den første eskimoiske repræsentant, som anglikanerne udsendte til missionsmarken, dette uanset at Kallihirua endnu var uordineret. – I Grønland var den første indfødte ordinerede: blandingsgrønlænderen Frederik Berthelsen („Naparutak“), ordineret ved Holsteinsborg 1828. Intet af papirerne vedr. Kallihirua omtaler grønlandsmissionen, der ellers må have været kendt i et vist omfang. Cranz's beskrivelse af den herrnhuttske grønlandsmission, der udkom 1765 og fortsattes 1771, forelå på engelsk allerede 1767 og 1820. Hans Egedes „Perlustration“ udkom 1741 og forelå på engelsk 1745. – Særligt mærkeligt er det dog, at man i forbindelse med Kallihiruas labradorplaner ikke omtaler brødremenighedens forlængst påbegyndte labradormission, hvis officielle grundlæggelsesår dateres fra Nains endelige anlæggelse 1771.
- ⁶ Når Kallihiruas venner blandt skolebørnene oven i købet var hans kammerater, skyldtes det, at han jævnsides med de øvrige studier også var sat i byens børneskole for at modtage flere elementære kundskaber.
- ⁷ Kallihirua har muligvis næret sky for at forklare de oprindelige eskimoiske trosforestillinger. Desuden har hans mangelfulde engelsk utvivlsomt svigtet ham komplet ved forsøg på forklaring af dette brogede område.
- ⁸ Se bl. a. Encyclopædia Britannica, der i artiklen om John Franklin og i omtalen af de talrige undersøgelsesekspeditioner skriver: „... The first traces were found by Captain Ommanney in August 1851 of Franklins winterquarters at Beechy Island, ...“. Se også Janus Sørensens ovennævnte artikel i tidsskriftet „Grønland“, 1963, p. 334.

Lidt af det nye Godthåb bag den gamle kirke.